

Dạng 3 : Dựng cung chứa góc

A. Phương pháp giải

Cho đoạn thẳng AB. Dựng cung chứa góc α dựng trên đoạn AB

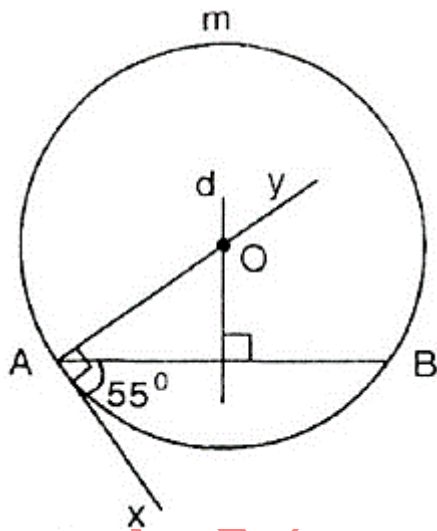
Thực hiện quy trình dựng sau đây :

- + Vẽ đường trung trực d của đoạn thẳng AB;
- + Vẽ tia Ax tạo với AB một góc α ;
- + Vẽ đường thẳng Ay vuông góc với Ax. Gọi O là giao điểm của Ay với d;
- + Vẽ cung AmB , tâm O, bán kính OA sao cho cung này nằm ở nửa mặt phẳng bờ AB không chứa tia Ax. Cung AmB được vẽ như trên là một cung chứa góc α .

B. Ví dụ minh họa

Ví dụ 1: Dựng một cung chứa góc 55° trên đoạn thẳng $AB = 3\text{cm}$.

Lời giải

Cách dựng:

- + Dựng đoạn thẳng $AB = 3\text{cm}$.
- + Dựng đường trung trực d của đoạn thẳng AB.
- + Dựng góc $xAB = 55^\circ$
- + Dựng tia Ay vuông góc với tia Ax.

+ d cắt Ay tại O.

+ Dựng đường tròn tâm O, bán kính OA.

AmB là cung chứa góc 55° cần dựng.

Chứng minh:

+ O thuộc đường trung trực của AB

$\Rightarrow OA = OB$

$\Rightarrow B$ thuộc đường tròn (O; OA).

$Ax \perp AO \Rightarrow Ax$ là tiếp tuyến của (O; OA).

$\Rightarrow BAx$ là góc tạo bởi tiếp tuyến Ax và dây AB

Lấy $M \in AmB \Rightarrow AMB$ là góc nội tiếp chắn cung nhỏ AB

$\Rightarrow BAx = AMB$ (góc tạo bởi tia tiếp tuyến với dây cung và góc nội tiếp cùng chắn cung AB)

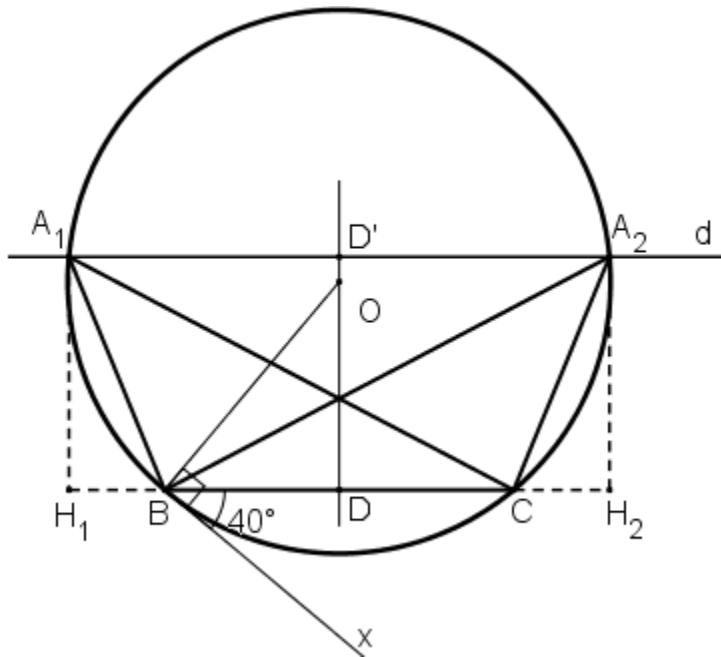
$\Rightarrow AMB = 55^\circ$

$\Rightarrow AmB$ là cung chứa góc 55° dựng trên đoạn AB = 3cm.

Kết luận: Bài toán có một nghiệm hình.

Ví dụ 2: Dựng tam giác ABC, biết BC = 6cm, góc A = 40° và đường cao AH = 4cm.

Hướng dẫn giải

Cách dựng:

+ Dựng đoạn thẳng $BC = 6\text{cm}$.

+ Dựng tia Bx sao cho $\angle CBx = 40^\circ$

+ Dựng tia $By \perp Bx$.

+ Dựng đường trung trực của BC cắt By tại O .

+ Dựng đường tròn $(O; OB)$.

Cung lớn BC chính là cung chứa góc 40° dựng trên đoạn BC .

+ Dựng đường thẳng d song song với BC và cách BC một đoạn 4cm :

Lấy D là trung điểm BC .

Trên đường trung trực của BC lấy D' sao cho $DD' = 4\text{cm}$.

Dựng đường thẳng d đi qua D' và vuông góc với DD' .

+ Đường thẳng d cắt cung lớn BC tại A .

Ta được $\triangle ABC$ cần dựng.

Chứng minh:

+ Theo cách dựng có $BC = 6\text{cm}$.

+ A ∈ cung chứa góc 40° dựng trên đoạn BC

$$\Rightarrow \angle BAC = 40^\circ$$

+ A ∈ d song song với BC và cách BC 4cm

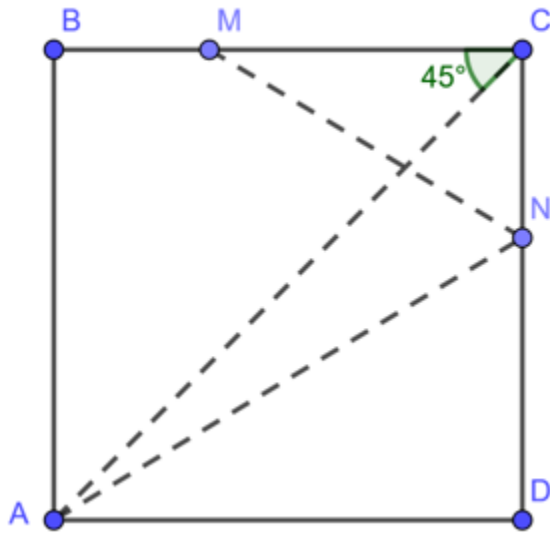
$$\Rightarrow AH = DD' = 4\text{cm.}$$

Vậy $\triangle ABC$ thỏa mãn yêu cầu đề bài.

Biện luận: Do d cắt cung lớn BC tại hai điểm nên bài toán có hai nghiệm hình.

Ví dụ 3: Dựng hình vuông ABCD, biết đỉnh A, điểm M thuộc cạnh BC và điểm N thuộc cạnh CD

Hướng dẫn giải:

Phân tích: Vì ABCD là hình vuông nên:

$$\angle BCD = 90^\circ \text{ hay } \angle MCN = 90^\circ; \angle BCA = 45^\circ \text{ hay } \angle MCA = 45^\circ$$

Ta có, ba điểm A, M, N cố định nên bài toán quy về việc dựng đỉnh C. Đỉnh C là giao điểm của :

- Cung chứa góc 90° dựng trên đoạn thẳng MN
- Cung chứa góc 45° dựng trên đoạn thẳng AM

Cách dựng:

- Dựng cung chứa góc 90° trên đoạn MN

- Dựng cung chứa góc 45° trên đoạn AM

Hai cung cắt nhau tại C

- Nối CM, CN

- kẻ $AB \perp CM$ tại B, $AD \perp CN$ tại D

Tứ giác ABCD là hình vuông cần dựng.

Chứng minh:

Ta có: C thuộc cung chứa góc 90° dựng trên đoạn MN $\Rightarrow MCN = 90^\circ$

Ta lại có $AB \perp CM \Rightarrow ABC = 90^\circ$ và $AD \perp CN \Rightarrow ADC = 90^\circ$

$\Rightarrow MCN = ABC = ADC = 90^\circ$. Do đó, tứ giác ABCD là hình chữ nhật

Ta lại có: C thuộc cung chứa góc 45° dựng trên cạnh AM $\Rightarrow ACM = 45^\circ$

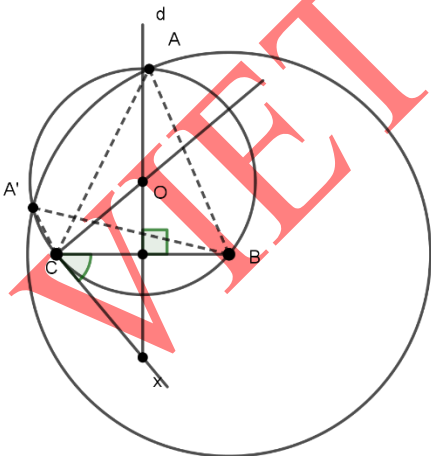
$\Rightarrow \Delta ACB$ vuông cân tại A

$\Rightarrow AB = AC$

$\Rightarrow ABCD$ là hình vuông.

Ví dụ 4: Dựng tam giác ABC biết $BC = 3\text{cm}$, $A = 50^\circ$ và $AB = 3,5\text{cm}$.

Hướng dẫn giải

Phân tích:

Giả sử đã dựng được ΔABC thỏa mãn yêu cầu bài toán, ta thấy:

Đoạn thẳng $BC = 3\text{cm}$

Điểm A thỏa mãn hai điều kiện:

- Nằm trên cung chứa góc 50° dựng trên đoạn thẳng BC
- Nằm trên đường tròn (B; 3,5 cm)

Cách dựng:

- + Vẽ đoạn thẳng $BC = 3\text{cm}$
- + Dựng cung chứa góc 50° dựng trên đoạn thẳng BC
- + Vẽ đường tròn tâm B, bán kính 3,5 cm
- + Giao của cung chứa góc trên và (B;3,5cm) ta được điểm A
- + Nối A với B, A với C ta được tam giác ABC thỏa mãn yêu cầu bài toán.

Chứng minh:

Xét tam giác ABC, ta có: $BC = 3\text{cm}$

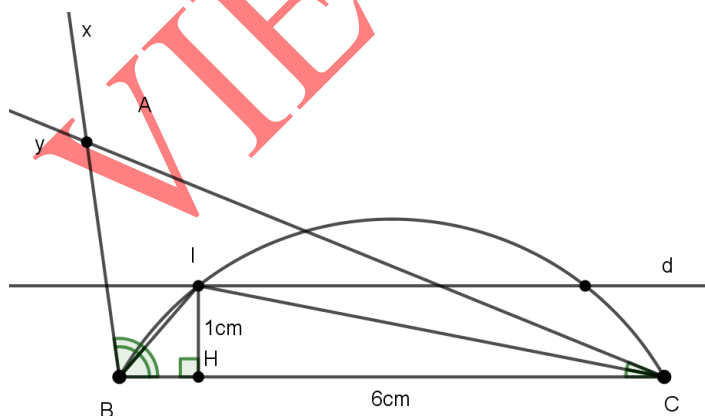
Do A thuộc cung chứa góc 50° dựng trên đoạn thẳng BC nên $\angle BAC = 50^\circ$

Mặt khác A thuộc (B;3,5 cm) nên $AB = 3,5\text{ cm}$.

Bài toán có hai nghiệm hình là các tam giác ABC, A'BC.

Ví dụ 5: Dựng tam giác ABC, biết rằng: $\angle BAC = 60^\circ$, $BC=6\text{cm}$ và bán kính đường tròn nội tiếp tam giác bằng 1 cm.

Hướng dẫn giải

Phân tích:

Giả sử dựng được ΔABC thỏa mãn yêu cầu đề bài. Tâm đường tròn nội tiếp I là giao điểm của ba đường phân giác trong nên $BIC = 90^\circ + \frac{A}{2} = 90^\circ + \frac{60^\circ}{2} = 120^\circ$.

Ta thấy:

- $BC = 6\text{cm}$ dựng được
- Điểm I thỏa mãn hai điều kiện: I nằm trên cung chứa góc 120° dựng trên đoạn BC và I nằm trên đường thẳng $d//BC$, cách BC 1 cm . Suy ra dựng được điểm I .
- Từ đó dựng được BA và CA .

Cách dựng:

- Dựng $BC = 6\text{cm}$.
- Dựng cung chứa góc 120° trên đoạn thẳng BC .
- Dựng đường thẳng $d//BC$ và cách BC một khoảng 1cm . Đường thẳng này cắt cung chứa góc tại điểm I .
- Dựng tia Bx sao cho BI là phân giác của CBx và tia Cy sao cho CI là phân giác của BCy .
- Hai tia Bx và Cy cắt nhau tại A .
- Tam giác ABC là tam giác phải dựng.

Chứng minh:

Ta có I thuộc cung chứa góc 120° dựng trên đoạn BC nên $BIC = 120^\circ$

$$\Rightarrow B_1 + C_1 = 60^\circ$$

Ta lại có: $BAC = 2B_1$ (BI là phân giác của BAC)

$BCA = 2C_1$ (CI là phân giác của ACB)

$$\Rightarrow ABC + BCA = 2(B_1 + C_1) = 2.60^\circ = 120^\circ$$

$$\Rightarrow \widehat{BAC} = 180^\circ - (\widehat{ABC} + \widehat{BCA}) = 180^\circ - 120^\circ = 60^\circ.$$

Vì I là giao điểm của hai đường phân giác trong góc B và góc C nên I là tâm đường tròn nội tiếp tam giác, hơn nữa ta có khoảng cách từ I đến BC bằng 1 cm nên bán kính đường tròn nội tiếp bằng 1cm.

Biện luận :

Trên nửa mặt phẳng bờ BC, đường thẳng d và cung chứa góc cắt nhau tại hai điểm, hai hình bằng nhau nên bài toán có một nghiệm hình.